

Viite

Kuuleminen: Lapuanjoen, Kyrönjoen ja Laihianjoen vesistöalueiden tulvariskien hallintasuunnitelmien ja ympäristöselostuksien lähtökohdat, tavoitteet ja valmistelu

1. Johdanto

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus asetti nähtävillä 2.5.2013–2.8.2013 väliseksi ajaksi asiakirjan, jossa kuvataan Etelä- ja Keski-Pohjanmaan sekä Pohjanmaan merkittävälle tulvariskialueille laadittavien tulvariskien hallintasuunnitelmien sekä niiden osana esitettävien ympäristöselostuksien lähtökohdat, tavoitteet ja valmistelu. Asiakirja oli nähtävillä Lapuanjoen, Kyrönjoen ja Laihianjoen vesistöalueen kunnissa. Lisäksi kuulutus ja asiakirja olivat löydettävissä sähköisesti osoitteessa www.ymparisto.fi/tulvayrymat > Lapuanjoen vesistö alueen tulvaryhmä/Kyrönjoen vesistö alueen tulvaryhmä/Laihianjoen vesistö alueen tulvaryhmä ja ELY-keskuksen toimipai-koista.

Kuuleminen oli yksi osa muille kuin tulvaryhmään kuuluville osallisille tarkoitettua tulvariskien hallinnan suunnitteluun osallistumista. Muut osalliset voivat esittää mielipiteensä myös tulvariskien hallinnan toimenpiteiden vaikutusten arvioinnin ja sidosryhmien näkemysten selvittämisen aikana (2013) sekä tulvariskien hallintasuunnitelman kuulemisen aikana (1.10.2014–31.3.2015).

2. Vastajat

Määräaikaan 2.8.2013 mennessä saapui yksitoista lausuntoa. Niistä kuusi saapui kunnilta, kaksi maakunnallisilta liitoilta (Etelä-Pohjanmaa ja Pohjanmaa) ja kaksi alueen pelastuslaitoksilta (Etelä-Pohjanmaa ja Pohjanmaa). Kuntien lausunnot tulivat Seinäjoelta, Uusikaarlepyystä, Kauhavalta, Laihialta, Lapualta ja Vaasasta (Vaasan vesi). Lisäksi yksityisiltä henkilöiltä saapui yksi lausunto, joka käsitteli Kyrönjoen vesistöaluetta. Tämä lausunto on käsitelty luvussa 3 yhdessä muiden alueen vastausten kanssa. Koko Suomen alueella Webropolin kautta lausunnon antoi seitsemän yksityishenkilöä. Muun Suomen yksityishenkilöiden vastaukset on käsitelty erikseen luvussa 4.

Vastausajan jälkeen (12.8.2013) saatiin lausunto Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolta.

14.8.2013

EPOELY/75/07.02/2013

3. Yhteenveto lausunnoista

3.1 Alustavat tulvariskien hallinnan tavoitteet

Kunnista jokainen hyväksyi alustavat tulvariskien hallinnan tavoitteet ja piti niitä riittävinä. Laihia totesi kuitenkin, että tavoitteiden realistisuuden arviointi on tällä hetkellä vaikeaa, koska tarkennettuja tulvavaara- ja -riskikarttoja ei ole vielä saatavilla. Kauhavan mukaan hallinnan tavoitteet painottuivat lähinnä Lapuan taajaman rakennetun ympäristön riskien hallintaan. Vaasan vesi (Vaasa) painotti Kyrönjoen merkitystä Vaasan ja sen lähialueiden raakaveden lähteenä. Vaasa korosti näin tavoitteiden juomaveteen sekä vesiensuojeluun ja siten veden laatuun liittyviä osia, esimerkiksi kiintoaineksen määrän vaihtelua vedessä. Kiintoaineksen suuri määrä keskeytti esimerkiksi Kyrönjoen veden juoksutuksen raakavesialtaaseen, Pilvilampeen, syksyllä 2012.

Etelä-Pohjanmaan liitto huomautti, että eri vesistöalueiden tavoiteasetelmat voivat vielä tarkentua, kun toimenpidetarpeet selkeytyvät. Lisäksi Isojoen-Lapväärtinjoen alueelle tullaan mahdollisesti tekemään samanlainen hallintasuunnitelma kuin tulvariskien hallinnan lain (620/2010) mukaan määritetyille merkittäville tulvariskialueille. Myös Pohjanmaan liitto totesi, että tavoitteet ovat vielä lähes samanlaiset kaikilla alueilla ja pitää hyvänä asiana, että ilmastonmuutos on huomioitu tavoitteissa. Liitto hyväksyi tavoitteet.

Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan pelastuslaitokset hyväksyivät asiakirjassa esitetyt tavoitteet.

Webropolissa vastanneen yksityishenkilön mukaan tavoitteissa on panostettava ennaltaehkäisyyn. Esimerkiksi tämän kevään tulvissa sahauskoneet olivat vastaajan mukaan Kyrönjoella liian myöhään liikkeellä ja koneet olivat liian raskaita.

3.2 Tulvariskien hallinnan mahdollisia toimenpiteitä

Osalla kunnista oli ehdotuksia ja kommentteja tulvariskien hallinnan toimenpiteistä ja niiden arvioinnista. Vaasan veden mukaan toimenpiteisiin tulisi lisätä, että Kyrönjoen kohdalla kyseessä on raakavesilähde, jolloin hallinta saa lisäaspekteja veden suojeluun liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpiteiden suunnittelussa olisi huomioitava erityisesti vaikutus vesien tilaan. Lisäksi Vaasan vesi kannatti realistisia, eri näkökulmat huomioon ottavia ja yleisesti hyväksyttävissä olevia toimenpiteitä. Seinäjoki esitti tulvariskien hallinnan keinoina neuvontaa ja määräyksiä, jotka liittyvät rakentamiseen ja ympäristöön. Seinäjoen mukaan tärkeää on myös, ettei haitallisia aineita varastoida tulvalueille. Lisäksi toimenpiteisiin ja toimenpiteiden arviointiin tulisi lisätä ihmisen omat toimet tulvariskien hallinnassa. Lapuan mukaan Alajoen tulvasuojelurakenteita on perusteltua hyödyntää toimenpiteenä. Myös Kauhava toi esiin Alajoen pengerryksen vähäisempien tulvien hallinnassa. Tulvapenkereet eivät Lapuan mukaan sovellu kaupunkikeskustan alueelle, vaan tulvasuojelu on toteutettava kevyemmillä pysyvillä rakenteilla tai tilapäisillä rakenteilla. Muuten toimenpiteet olivat oikeansuuntaisia ja riittäviä.

Laihian mukaan toimenpiteiden kustannusarviot tulisi laskea hyötykustannussuhteesta. Monitavoitearvioinnin yhteydessä on Kauhavan mielestä huomioitava soiden, maatalo-

14.8.2013

EPOELY/75/07.02/2013

usmaiden ja metsien kuivatusojituksen talouspainotteinen vaikutusarvio alueen tulva-herkkyyteen. Tällä on yhtymäkohtia myös maakuntakaavan laadintaan sekä soiden ja turvemaiden kestävään käyttöön.

Koska tulvariskien hallintasuunnitelmaan tullaan liittämään erillinen ympäristövaikutusten arviointi, Etelä-Pohjanmaan liitto piti primäärikysymyksenä suunnitelmien valmistelussa tulvariskien vähentämistä, ennakoivien ja tulvanaikaisten toimenpiteiden toteuttamiskelpoisuutta sekä suojaustoimenpiteiden rahoitusta. Lisäksi tulee ennakoida eri osapuolten kustannusten jakautuminen ja kustannusvastuut ääritilanteissa. Myös yksityiset kiinteistönomistajat on huomioitava sekä haittojen korvauksessa että tulevien korvausvastuiden jakautumisessa. Pysyvä asutus ja siihen liittyvän infrastruktuurin suojaus on etusijalla toimenpiteiden suunnittelussa ja jälkiarvioinneissa.

Pohjanmaan liitto korosti toimenpiteistä erityisesti maankäytön suunnittelun tärkeyttä. Liitto piti arviointitekijöitä riittävinä. Sen mukaan on hyvä korostaa erityisesti vaikutuksia infrastruktuuriin, asutukseen, maa- ja metsätalouteen sekä Natura-alueisiin. Liitto toi esiin myös luonnonsuojelutavoitteet ja toivoi niiden lisäämistä arviointitekijöihin.

Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan pelastuslaitokset hyväksyivät asiakirjassa esitetyt toimenpiteet.

Yksityinen vastaaja nimesi Kyrönjoen vesistöalueella konkreettisia toimenpiteitä, joilla tulvariskiä voitaisiin vähentää. Näitä olivat muun muassa ruoppaus Vähäkyrön ja Skatilan välillä ja Kolkin kosken alapuolisen kallion syventäminen. Vastaajan mukaan ainakin Merikaarossa rakennuskorkeuksia on nostettu jo riittävästi.

3.3 Tulvariskien hallintasuunnitelma

Hallintasuunnitelman laadinnassa tulisi Seinäjoen mukaan ottaa huomioon myös muut mahdolliset tulva-alueet kuin merkittävät tulvariskialueet. Viime vuosina on tapahtunut yllättäviä tulvia alueilla, joita ei ole alun perin ajateltu tulva-alueiksi. Lisäksi metsästyslaki tulisi huomioida tulvariskien hallinnassa, esimerkiksi majavien rakentamien risupatojen aiheuttamien tulvien osalta. Ajantasaisen ja tarkan paikkatiedon käyttö on tärkeää. Hallintasuunnitelmissa tarvitaan myös tarkat tiedot nimetyistä yhteyshenkilöistä ja selkeät yhteydenotto-ohjeet. Laihian muistutti, että tulvakarttojen tulee perustua mahdollisimman luotettavaan mallinnukseen. Laihian mukaan hallintasuunnitelman sisältö on kattava. Samoin Kauhava ja Uusikaarlepyy hyväksyivät hallintasuunnitelman sisällön. Vaasan vesi aikoo antaa oman lausuntonsa tulvariskien hallintasuunnitelmista Kyrönjoen ja Laihianjoen osalta.

Etelä-Pohjanmaan liiton mukaan suojausrakenteet ja –keinot vaihtelevat alueesta toiseen paljon, joka näkyy myös suunnitelmien erilaisuutena. Keinoja tulisi käsitellä ennakkoluulottomasti. Ääritilanteissa keinovalikoimaa rajoittaa vesioikeuden päätöksiin pohjaavat säännöstelyrajat. Liiton mukaan tähän mennessä toteutettuja valtio-omisteisia säännöstely- ja tulvarakenteita tulisi arvioida kriittisesti ja siten, että tarvittavista muutoksista ei aiheudu haittaa rannanomistajille. Etelä-Pohjanmaan liitto ehdotti myös, että vaihtoehdona nykyiselle aikataululle voisi olla kuulemisajan lyhentäminen sekä suunnitelmien

14.8.2013

EPOELY/75/07.02/2013

kohdentaminen ohjeellisina kuntien ja muiden tahojen käyttöön ja sovellettavaksi jo vuodesta 2014 alkaen.

Pohjanmaan liitto korosti tulvavaara- ja tulvariskikarttoja hallintasuunnitelmien tärkeänä pohjana ja esimerkiksi maankäytön ja kaavoituksen apuvälineinä.

Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan pelastuslaitokset hyväksyivät asiakirjassa esitetyn hallintasuunnitelman.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto totesi, että hallintasuunnitelmien tekeminen on tärkeää ja monia viranomaisia koskevaa työtä. AVI haluaisi saada mahdollisuuden seurata suunnitelmien tekemistä ajantasaisesti ja osallistua niiden tekemiseen. Se haluaa varmistaa valvottavanaan olevien laitosten ja toimintojen jatkuvuuden normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Näin AVI toivoi saavansa tiedoksi tulvaryhmien kouskutsut, jolloin se voisi etukäteen esittää kannanottojaan ELY-keskukselle.

3.4 Ympäristövaikutusten arviointi

Kauhavan mukaan myös SOVA:n yhteydessä olisi huomioitava soiden, maatalousmaiden ja metsien kuivatusojituksen talouspainotteinen vaikutusarvio alueen tulvaherkkeyteen. Seinäjoen palautteen mukaan ympäristövaikutusten arvioinnissa kannattaisi tuoda esiin lain velvoitteista johtuva jätevesikäsitteily, esimerkiksi rakentamisen yhteydessä. Tarvitaan tietoa tulvien vaikutuksista jätevesien käsittelyn toimivuuteen sekä vertailutietoa viemärien ja pienpuhdistamoiden vaikutuksista ympäristöön. Seinäjoki toi esiin myös kiintoainekuormituksen. Kaiken ojituksen osalta tarvitaan kuormitustietoa. Vaasan veden mukaan ympäristöarviointi on vesien tilan kannalta välttämätön. Lisäksi on huomioitava ympäristötekijät edellisten vuosikymmenten osalta. Omassa valvonnassaan Vaasan vesi on havainnut muutoksia Kyrönjoen tilassa 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Laihian mukaan ympäristövaikutusten arvioinnin sisältö on kattava.

Etelä-Pohjanmaan liiton mukaan selvityskohde on SOVA-lain (200/2005) huomioiden aiheellinen. Ympäristövaikutukset tulvatilanteessa ovat pääosin tilapäisiä, poikkeuksina veden laatu, vesistö rakenteiden vauriot ja rannan sortuminen.

Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan pelastuslaitokset hyväksyivät asiakirjassa esitetyn ympäristöselostuksen.

Yksityisen vastaajan mukaan ympäristövaikutusten arvioinnissa täytyisi erityisesti huomioida joen sivu-uomien perkaus. Jo tukittujen teiden alle olisi asennettava virtausaukot, joiden tulee olla riittävän suuria. Vastaajan mukaan vuorovaikutteisen suunnittelun ja ympäristöselostuksen laatimiseksi tarvitaan kylissä pidettäviä kuulemistilaisuuksia. Hänen asuinalueellaan ei ole tarpeeksi asiaan perehtyneitä henkilöitä.

3.5 Muuta kommentoitavaa

Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen mukaan asiakirja on yleisesti kattava ja informoiva. Pelastuslaitos esitti kuitenkin kehitysehdotuksena asiakirjan lukuun ”Osallistuminen ja viestintä” koko tulvariskien hallinnan prosessia kuvaavaa organisaatiokaaviota. Kaavio

14.8.2013

EPOELY/75/07.02/2013

selkeyttäisi kaikkien prosessissa mukana olevien asemaa prosessissa. Pohjanmaan liitto ehdotti, että asiakirjaan lisättäisiin kartta, jossa kaikki merkittävät tulvariskialueet näkyvät samalla kartalla, esimerkiksi sivulle 2. Liiton mukaan on hyvä, että hallintasuunnitelmien ja vesienhoitosuunnitelmien kuuleminen järjestetään samaan aikaan vuonna 2014.

Yksityishenkilö kuvasi vastauksessaan, kuinka jääpatojen paikka on viime vuosina siirtynyt Kyrönjoella riippusillan alapuolelle ja Skatilan sillan yläpuolella olevaan kapeikkoon. Lisäksi jääpato muodostuu Kolkin sillan vieressä olevaan kalliokoon. Vastaja kommentoi myös pelastuslaitoksen toimintaa ja toivoi tulvatilanteessa enemmän apua asukkaille.

4. Yhteenveto: koko Suomen alueen yksityishenkilöiden antamat vastaukset

Alustavista tulvariskien hallinnan tavoitteista lähes jokaisella vastaajalla oli kehitysehdotuksia. Ne liittyivät ojien huonoon kuntoon, ranta-asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden huomioimiseen sekä säännöstelykäytäntöihin sääilmiöiden muuttuessa. Lisäksi pohdittiin tulvasuojelun vaikutuksia yksityisen omaisuuden arvon laskemiseen. Kaksi vastaajista oli pääsääntöisesti myös tyytyväisiä tavoitteisiin.

Muita huomioon otettavia tavoitteita esitti kuusi vastaajaa. Näitä olivat esimerkiksi asutuksen ohjaaminen pois tulva-alueilta kaavoittamalla, ennakoinnin huomioiminen säännöstelyssä, tulvariskialueilla olevien maatalojen toiminnan huolto sekä järjestelmien toimivuuden varmistaminen kaikissa olosuhteissa. Tulvariskit pitäisi poistaa kokonaan parhaaseen tietoon nojaten. Lisäksi eräs vastaaja toivoo, että jäällä tapahtuvan harrastusliikenteen vaikutuksia jään vahvenemiseen ja jääpatojen syntyyn tutkittaisiin ja huomioitaisiin enemmän.

Toimenpiteiden arviointitekijöissä tulisi yhden vastaajan mukaan huomioida paremmin yksityisen henkilön omaisuus. Lisäksi toisen vastaajan mukaan asiaa tulisi katsoa myös pidemmällä aikavälillä. Maatilatalous on huomioitava sen erityispiirteiden vuoksi. Tulvasuojelulla ja maan käyttämisellä tulvien leviämisalueena on suuri vaikutus maatalojen tuloon ja ihmisten hyvinvointiin.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa tulisi huomioida jokialueen kalastoon kohdistuvat vaikutukset. Tulvasuojelutoimenpiteillä voisi edistää myös kalakantojen kasvua ja hyvinvointia. Veden laatu tulva-aikana huoletti yhtä vastaajaa. Ympäristövaikutusten arvioinnissa tulisi myös huomioida, kuinka pitkän ajan kuluessa rakennukset saadaan pois tulva-alueelta, kuinka suojaus korvataan asukkaille ja tulvavallien riittämättömyys suojausmenetelmänä. Hieman yli puolet vastaajista (neljä) oli sitä mieltä, että vuorovaikutustapa ei ole riittävä. Jokainen näistä ehdotti asukkaiden mielipiteiden kuulemisen lisäämistä. Ehdotettiin kuulemistilaisuuksia, aktiivista tiedotusta ja kyselyä niille, joille tulvasta on haittaa.

Muita mielipiteitä tulvaryhmän toiminnasta ja tulvariskien hallinnan suunnittelusta tuli monipuolisesti. Yhden vastaajan mukaan tärkeää on, että vastualueet ja -tahot sovitaan tarkasti. Toinen painotti toiminnan vaikutuksia kalastukseen ja kalakantoihin. Hankkeissa tulisi kuulla myös kalastusoikeuden haltijoita. Kaksi vastaajaa toivoi lisää tiedottamista ja henkilökohtaisia yhteydenottoja. Lisäksi toinen näistä uudistaisi myös Jyväskylässä sijaitsevan Leppäveden säännöstelyä. Erään vastaajan mukaan ainoa oikea tapa tulvaris-

14.8.2013

EPOELY/75/07.02/2013

kien hallintaan on rakentaa yritysten omistamia säännöstelyaltaita jokien yläjuoksuille. Esimerkkinä vastaaja antaa Kemijoki Oy:n, joka vastaa Kemijoella altain rakentamisen lisäksi kalateiden rakentamisesta ja ylläpidosta.